

Марія Оліяр,
доцент кафедри педагогіки та
методики початкової освіти
Прикарпатського національного
університету імені В.Стефаника

Mariya Oliyar,
The associate professor of the department
of pedagogics and elementary
education methodology
at the Precarpathian national University
named after Vasyl Stefanyk

**КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ**

**COMMUNICATION-ACTIVITY APPROACH AS A BASIS OF THE
FORMATION OF COMMUNICATIVE-STRATEGIC COMPETENCE OF
FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS**

Резюме

У статті розкрито теоретичні засади застосування комунікативно-діяльнісного підходу в процесі формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, визначено його основні характеристики.

Ключові слова: компетентнісний підхід, комунікативно-діяльнісний підхід, комунікативно-стратегічна компетентність учителя початкової школи.

Resume

The article reveals the theoretical bases of use of the communication-activity approach in the process of formation of communicative-strategic competence of future elementary school teachers, and describes the main features of that approach.

Key words: competence approach, communication-activity approach, communicative-strategic competence of the elementary school teacher.

П о с т а н о в к а п р о б л е м и т а її з в'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Необхідність оновлення змісту освіти та потреба інтеграції у європейський і світовий освітній простір зумовили орієнтацію української освітньої системи на набуття учнями та студентами ключових компетентностей, що відповідає фундаментальним цілям освіти, сформульованим у документах ЮНЕСКО : навчити отримувати знання (вчити вчитися); навчити працювати і заробляти (навчання для праці); навчити жити (навчання для буття); навчити жити разом (навчання для спільного життя) (4, с. 2).

Стосовно мовної освіти ефективні механізми розвитку ключових компетентностей особистості в процесі вивчення мов та оцінювання рівня мовленнєвої підготовки представлені в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (5). Названі Рекомендації ґрунтуються на визначенні основної функції мови – комунікативної, яка забезпечує ефективну мовленнєву діяльність особистості та її духовний розвиток. Саме комунікативна функція мови визначає низку дій, що становлять основу комунікативної компетентності, яка включає кілька складових, зокрема лінгвістичну, соціолінгвістичну, прагматичну, стратегічну компетентність.

Формування перелічених компетентностей майбутніх учителів початкових класів забезпечується різними підходами до навчання української мови, за якою законодавчо закріплений статус державної (лексико-семантичний, функціонально-стилістичний, комунікативно-діяльнісний, структурно-описовий, системного-синергетичний, культурологічний етнопедагогічний тощо), серед яких одним з найважливіших є комунікативно-діяльнісний. Даний підхід при забезпеченні умов, які сприяють включенню студентів у різні види мовленнєвої діяльності, використанню комунікативних стратегій і тактик педагогічного мовлення, дає можливість розвивати низку комунікативних компетенцій майбутніх учителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, її актуальність.

Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів був предметом дослідження таких учених, як В. Байденко, Н. Бібік, О. Дубасенюк, М.Жалдак, І. А. Зімня, І. Зязюн, Н. Кузьміна, М. Ларіонова, В. Кушнір, В. Сухомлін та ін. Теоретичні засади формування знань та умінь педагогів, які лежать в основі педагогічної компетентності, їх професійно-педагогічних якостей розкрили О.Абдулліна, А.Алексюк, А.Богуш, В.Буряк, .Євтух, І.Зязюн, В.Кан-Калік, Л.Кондрашова, З.Курлянд, С.Литвиненко, Н.Ничкало, О.Савченко, В.Семиченко, О.Сухомлинська, Р.Хмелюк та ін.

У працях вітчизняних та зарубіжних учених розкриті наукові підходи до розуміння поняття «комунікативна компетентність», а саме: діяльнісний підхід (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонт'єв, М. Лісіна, Б. Ломов, С. Рубінштейн та ін.); особистісний підхід (Г. Айзенк, Р. Кеттел, М. Молоканов, Л. Петровська та ін.); діалогічний підхід (М. Бахтін, Л. Виготський, С.Дмітрієва, О. Матюшкін) тощо. Сутність та структура комунікативної компетентності висвітлені в працях Д.Годлевської, Н.Долової, С.Петрушина, В.Черевко та ін. Ці підходи ґрунтуються на теорії навчальної діяльності (В. Давидов, Д. Ельконін, Г.Костюк, О.Савченко), чотирьох видах мовленнєвої діяльності, визначених О. Леонт'євим, І. Зимньою, А. Марковою, принципі комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови (Л.Виготський, М. Жинкін).

Однак теоретичні засади формування такого компонента комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів, як комунікативно-стратегічна компетентність ще не були об'єктом ґрунтовного вивчення.

Таким чином, **актуальність** даного дослідження визначається потребою початкової школи у педагогах, які володіють усіма складовими комунікативної компетентності, та необхідністю у зв'язку з цим

вдосконалення змісту й методики лінгвістичної підготовки майбутніх учителів.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз теоретичних засад комунікативно-діяльнісного підходу в лінгвістичній підготовці майбутніх учителів початкових класів, зокрема його реалізації в процесі формування комунікативно-стратегічної компетентності.

*В и к л а д о с н о в н о г о м а т е р і а л у
д о с л і д ж е н н я з п о в н и м о б г р у н т у в а н н я м
о т р и м а н и х н а у к о в и х р е з у л ь т а т і в .*

Оновлення змісту мовної освіти в Україні у відповідності до європейських та світових освітніх вимог передбачає стійку орієнтацію державних стандартів вищої професійної освіти та навчальних програм на досягнення конкретних результатів у навчальній діяльності, тобто на формування сукупності компетентностей майбутніх спеціалістів, як універсальних (базових, ключових), так і спеціальних (предметних, професійних) (7), у тому числі комунікативної компетентності, що розглядається сучасними вченими як здатність здійснювати адекватну до ситуації міжособистісну взаємодію з метою обміну інформацією, яка розвивається на основі таких особистісних якостей, як комунікабельність, самоконтроль у процесі спілкування, стиль спілкування, здатність налагоджувати зворотний зв'язок з партнером тощо (особистісно-емоційний компонент), лінгвістичних знань, а також знань про комунікативні і психологічні типи партнерів, особливості комунікативного акту (когнітивний компонент), володіння вербальними і невербальними засобами спілкування, технологіями впливу на співрозмовника (діяльнісний компонент) (3; 13).

Складова комунікативної компетентності – комунікативно-стратегічна компетентність - пов'язана з безпосереднім функціонуванням мовних засобів і являє собою складне цілісне особистісне утворення, яке забезпечує ефективність і результативність комунікативної діяльності педагога через використання адекватних комунікативних стратегій і тактик.

Саме комунікативно-діяльнісний підхід передбачає вивчення мови як засобу спілкування. У початковій школі він реалізується в процесі цілеспрямованого формування таких найважливіших різновидів мовленнєвої діяльності дітей, як аудіювання, говоріння, читання і письмо. Цей підхід став основою розробки чинних підручників з рідної мови для початкової школи.

Значення початкової освіти полягає в тому, що вона „становить змістову і процесуальну основу подальшого навчання і розвитку школярів, відіграє значну роль у формуванні в них повноцінної навчальної діяльності, невід’ємним компонентом якої є достатній рівень розвитку зв’язного мовлення, що виступає показником і умовою становлення соціально активної особистості. Якщо учень своєчасно і в певній мірі не засвоїть основні функції мовлення, то не зможе на практиці реалізувати і форми мовленнєвої діяльності, йому складно буде виконати завдання, які ставить перед ним школа, суспільство" [6, с.15]. Саме „потреба забезпечити нові вимоги суспільства до мовленнєвої підготовки підростаючого покоління... зумовлюють необхідність подальшої розробки та вдосконалення методів і прийомів формування комунікативних умінь і навичок молодших школярів" [1, с. 60].

Все це зумовлює необхідність відповідної професійної освіти майбутніх учителів, а саме формування усіх складових їх комунікативної компетентності та методичної підготовки. Адже, як переконують дослідження учених-методистів (М. Вашуленка, Т. Ладиженської, Т.Рамзаєвої, Л.Варзацької, А.Зимульдінової, В. Бадер, І. Хом’яка, І. Безрукової та ін.), учні, засвоївши знання про словниковий склад мови, його фонетичну і граматичну системи, не можуть автоматично використати ці знання у процесі спілкування. Саме тому в навчанні мови педагог повинен здійснювати комунікативне спрямування, включаючи дітей в активну мовленнєву практику з розвитку зв’язного мовлення. На думку Г.Шелехової, процес оволодіння зв’язним мовленням повинен відбуватися в процесі

використання усних та письмових завдань, що поступово ускладнюються, на основі комунікативно-діяльнісного принципу навчання мови (14, с.3).

Комунікативно-діяльнісний підхід становить концептуальну основу вирішення проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів як здатності користуватися мовними засобами залежно від конкретної ситуації та комунікативно-стратегічної компетентності як її складової. У лінгводидактиці комунікативно-діяльнісний підхід розглядається також як принцип, що є передумовою успішного вивчення мовних явищ (М.Вашуленко, М..Пентилюк, К.Плиско та ін.), а також як сучасний метод навчання, який характеризується наданням пріоритету різним видам мовленнєвої діяльності, використанням активних форм спілкування, які відповідають реальним життєвим комунікативним ситуаціям. При комунікативно-діяльнісному навчанні суттєво змінюються функції педагога. Він не просто дає учням знання про мову, а вчить користуватися нею як засобом спілкування, включає дітей у комунікативні ситуації для розвитку умінь спілкування, розвиває позитивну мотивацію вивчення мови, створюючи ситуації успіху для кожного учня. Педагог організовує активну пізнавальну діяльність учнів, вчить їх самостійно отримувати інформацію з різних джерел, критично оцінювати її, висловлювати власні думки, розуміти співрозмовника, підтримувати розмову тощо.

Комунікативно-діяльнісний підхід у навчанні мови майбутніх учителів початкових класів передбачає таку організацію навчального процесу у вузі, в основі якої лежить постійна комунікативна взаємодія студентів як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності. Засвоєння мови при цьому відбувається безпосередньо в процесі комунікативної діяльності, а мовознавча теорія слугує інструментом для практичного оволодіння мовою. Поняття «комунікативно-діяльнісний підхід у навчанні мови» означає також певну стратегію, вибір компонентів системи навчання, їх процесуальну закономірність, яка полягає в отриманні знань про систему мови та умінь їх

використання у таких видах діяльності, як спілкування, учіння і пізнання. Навчання мови з погляду комунікативно-діяльнісного підходу – це не лише засвоєння знань про її будову та одніці, а й уміння критично мислити, знаходити та аналізувати необхідну інформацію, правильно формулювати свої думки, використовувати здобуті знання та вміння під час спілкування, адекватно сприймати і розуміти співрозмовника.

Базовими поняттями комунікативно-діяльнісного підходу є позитивна мотивація мовленнєвої діяльності, культура спілкування, тобто його адекватність, послідовність, синхронність, культура мовлення, усвідомлення пріоритетності мовленнєвої діяльності як провідного педагогічного інструменту вчителя. Слід підкреслити, що з позиції комунікативно-діяльнісного підходу спілкування – це не лише ефективна комунікація, але й обмін цінностями, знаннями, взаємодія та взаєморозуміння між співрозмовниками, основа розвитку найважливіших професійних якостей майбутніх учителів початкових класів, їх пізнавальних інтересів та творчих здібностей.

Діяльнісний підхід як одна із сторін комунікативно-діяльнісного базується на низці концептуальних положень теорії діяльності (Л. Виготський, П.Анохін, М. Дьомін, В. Зінченко, М. Каган, Г. Костюк, О.Леонт'єв, М.Лісіна, Б.Ломов, О. Петровський,С. Рубінштейн, О. Смірнова та ін.). Зокрема, Л.Виготський досліджував дану проблему , аналізуючи вплив спілкування на психічний розвиток дитини. Більш глибоко підійшов до визначення ролі діяльнісного підходу в процесі спілкування О.М.Леонт'єв. За його теорією, діяльність завжди передбачає суб'єктно-об'єктні відносини між людьми, які реалізуються в різних видах діяльності, у тому числі й комунікативній. Подальші дослідження, які були спрямовані на вивчення реального процесу спілкування як самостійного виду людської діяльності й активності, особливої форми активної цілеспрямованої безпосередньої і опосередкованої взаємодії людини з оточенням (11; 12), дають можливість всебічно розкрити зміст та структуру комунікативної

компетентності майбутнього вчителя як сукупності якостей його особистості, що дають змогу реалізуватися у спілкуванні. Крім цього, діяльнісний підхід дав можливість співвіднести мовленнєву діяльність людини з іншими видами діяльності, виявити спільні структурні компоненти (предмет діяльності, мотиви, засоби, результат тощо), з'ясувати місце і значення в життєдіяльності особистості загалом і в професійній діяльності зокрема.

Таким чином, діялісна організація процесу навчання майбутніх педагогів являє собою чітко сплановану систему, яка включає стійку навчальну мотивацію, особистісну зацікавленість у навчанні, пізнанні, спілкуванні, діялісне ставлення до процесу навчання, усвідомлення мети навчальної діяльності та способів її досягнення, оволодіння цими способами (діями), розвинуті інтелектуальні, мовленнєві та комунікативні здібності, вміння самооцінки та самоконтролю. Оволодіння усіма названими якостями відбувається не лише на теоретичному і практичному рівнях, але й на дослідницькому, творчому, інноваційному. Навчання в межах діялісного підходу повинне мати активний пізнавально-перетворюючий характер.

Діялісний підхід у мовній освіті майбутніх учителів початкових класів обов'язково передбачає її комунікативну спрямованість, суть якої, на думку таких відомих учених-лінгводидактів, як М.Вашуленко, М.Пентилюк, К.Плиско та ін., полягає в інтеграції різних якостей учителя, необхідних для успішної організації процесу спілкування, які формуються під час розв'язання комунікативних завдань, спрямованих на поетапне формування розумових дій студентів, розвиток їх творчого мислення та здатності до спілкування рідною мовою.

Комунікативний підхід у лінгвістичній підготовці майбутніх учителів початкових класів також має глибоке психолінгвістичне обґрунтування, оскільки базується на взаємозв'язку мови і мовлення та на психології породження і розуміння висловлювань, зв'язку між комунікативним наміром учасника спілкування і обраними ним мовними засобами, за допомогою яких вербалізується комунікативна настанова (8; 9).

Українська мова – не лише один з основних навчальних предметів у професійній підготовці педагогів, а частина їх світогляду та світосприймання, система знаків та орієнтирів, які спрямовують діяльність учителя і творять цілісну професійну картину світу. Формування умінь знаходити вихід з проблемних ситуацій, розв’язувати різноманітні комунікативні завдання, використовувати доцільні стратегії і тактики не тільки становить основу комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, але й сприяє формуванню їх мовної особистості. Тому в ракурсі комунікативного підходу до вивчення мови як засобу професійного спілкування дуже важливо формувати ціннісні професійні орієнтації студентів і добирати такий зміст навчання, який має прямий стосунок до майбутньої педагогічної діяльності.

У професійній освіті комунікативний підхід виступає не як методичний, а як методологічний принцип, що охоплює всі сторони навчання: його зміст, вибір методів і прийомів, співвідношення знань студентів з їх уміннями і навичками, зв’язки з іншими предметами. Адже немає такої сторони вчительської діяльності, яка б не була пов’язана зі спілкуванням, комунікативною активністю, вибором стратегій впливу на співрозмовника. Тому комунікативний підхід виявляється в такій організації навчального процесу, який практично стає моделлю процесу спілкування і відображає такі його найважливіші параметри, як зміст спілкування, система мовленнєвих засобів, їх функціональний характер, форми та ситуації спілкування, взаємодія суб’єктів тощо, які справляють оптимальний вплив на співрозмовника (10, с. 251). Спілкування при цьому стає метою, способом і засобом навчання мови.

Лінгвістична підготовка студентів на основі поєднання діяльнісного та комунікативного підходів полягає в оволодінні мовою насамперед як засобом формування різних видів мовленнєвої діяльності студентів. Майбутні учителі вчать використовувати різноманітні мовні засоби у процесі створення власних текстів, побудови монологів та діалогів,

спираючись на знання про жанри і стилі мовлення, типи та структуру текстів, ситуації спілкування, підпорядковувати зміст мовлення та вибрані мовні засоби визначеній меті та умовам спілкування, планувати і контролювати власні висловлювання, застосовувати засоби виразності та емоційності.

Таким чином, комунікативно-діяльнісний підхід сприяє активізації різних видів мовленнєвої діяльності майбутніх учителів початкових класів: слухання, говоріння, читання, письма, а також умінь та навичок використовувати їх у різних сферах і ситуаціях спілкування, що й складає сутність комунікативної культури.

Однак аналіз усних відповідей студентів, їх письмових, курсових, дипломних робіт, спостереження за діяльністю під час педагогічної практики свідчать про те, що в їх лінгвістичній підготовці є ще чимало недоліків. Майбутні учителі часто не вміють чітко сформулювати свою думку, ясно і зрозуміло поставити питання, виділити головне у процесі пояснення нового матеріалу. Засвоївши лише вузьке коло умінь ситуативно-мовленнєвої поведінки, вони часто почувають себе невпевнено в конкретних ситуаціях спілкування як з дітьми, так і з батьками, співробітниками, допускають чимало мовленнєвих помилок. Це наслідок того, що у навчанні майбутніх педагогів, за нашими спостереженнями, продовжує переважати пояснювально-ілюстративний метод викладання та суб'єкт-об'єктні відносини між викладачами і студентами. На практичних заняттях з української мови переважає репродуктивна діяльність студентів. У навчальних програмах відводиться мало місця для засвоєння знань про функціональні стилі української мови та формування умінь продукувати тексти різних стильових спрямувань, для розвитку культури професійного мовлення. Зовсім не передбачається часу для засвоєння норм спілкування в різних комунікативних сферах і ситуаціях, де студенти мали б змогу будувати міркування, дискутувати, вести діалог тощо.

Саме тому сучасні науковці (М. Вашуленко, І. Гудзик, Г. Коваль, Т. Ладжиженська, М. Львов, Л. Хорошковська та ін.) наполягають на

переорієнтації лінгвістичної і методичної підготовки майбутніх учителів початкових класів з вивчення предметів у статиці на дослідження функціонування мовних одиниць у процесі спілкування, тобто на практичній спрямованості професійної підготовки, яка передбачає навчання вмілого добору мовних і мовленнєвих засобів для оптимальної реалізації комунікативного наміру, вдалого оформлення висловлювань, їх розуміння, коректного використання в різноманітних мовленнєвих ситуаціях, які виникають у різних видах мовленнєвої діяльності вчителя: говорінні, аудіюванні, письмі.

Для реалізації комунікативно-діяльнісного підходу в формуванні комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів необхідно суттєво змінити зміст професійної підготовки. Навчальні програми повинні включати перелік комунікативних умінь і навичок, не лише мовний, а й мовленнєвий навчальний матеріал, сфери та ситуації спілкування, найважливіші комунікативні стратегії й тактики педагога.

Процес лінгвістичної підготовки майбутніх учителів початкових класів має здійснюватися на основі органічного поєднання основних дидактичних та методичних принципів: науковості, системності, наступності, перспективності, зв'язку теорії з практикою тощо. Необхідно суттєво оновити форми роботи зі студентами, зокрема лекцію як одну з провідних форм навчання у вузі. Успішному формуванню комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, зокрема, сприяють такі нестандартні різновиди лекційних занять, як лекція-евристична бесіда, лекція-діалог, лекція-круглий стіл, лекція-конференція, а також пропедевтичне виконання студентами творчих завдань, підготовка виступів, повідомлень, самостійне опрацювання рекомендованої літератури при підготовці до лекції, що є особливо актуальним за умов зменшення кількості аудиторних годин та збільшення обсягу самостійної роботи студентів. Поряд з традиційними у вузі сьогодні використовуються такі форми, як дискусії, диспути, рецензування, інтерв'ювання, захист проєктів, рольові ігри та ін.

Значно осучаснити процес навчання у вузі допомагає впровадження мультимедійних технологій як під час лекційних, так і практичних та лабораторних занять. Викладач має змогу активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів за рахунок поєднання змістового та наочного аспектів навчання, збільшити кількість інформації, тісніше пов'язати виклад теоретичного матеріалу з практикою його використання в школі, демонструючи студентам фрагменти уроків у початковій школі, подаючи ілюстрації зі шкільних програм, підручників і посібників, учнівських робіт тощо. За нашими спостереженнями, такий спосіб викладання значно підвищує мотивацію студентів до вивчення курсу сучасної української мови, оскільки є наочним підтвердженням необхідності засвоєння того чи іншого мовного матеріалу для майбутньої професійної діяльності.

Практичну спрямованість лінгвістичної підготовки майбутніх учителів можна забезпечити, створивши на заняттях такі умови, які спонукатимуть їх до живого спілкування, бажання висловлювати свої думки, судження, впливати на співрозмовників. Цьому сприяє виконання студентами комунікативних завдань, які дають змогу оволодіти комунікативним досвідом, моделювання комунікативних ситуацій, використання елементів риторики, застосування проблемних завдань, вирішення яких передбачає формування критичного мислення, висловлення своїх поглядів, почуттів. Доцільно застосовувати такі види роботи, як конструювання та моделювання мовленнєвих одиниць, редагування текстів, реконструкція висловлювань, використовувати метод творчої реалізації, інтерактивні методи (дискусії та диспути, рольові ігри, евристичні бесіди, діалоги, круглі столи, конференції, само- та взаємооцінювання, робота в групах, парах, колективна пошукова діяльність тощо). Важливо також розробити ефективну систему діагностики комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів, яка включає поточні та підсумкові тестування, контрольні, творчі роботи, розробку студентами комунікативних ситуацій, стратегій і тактик мовленнєвої

поведінки відповідно до ситуації, індивідуальні науково-дослідні завдання, захист проектів тощо.

Більшість учених-лінгводидактів, зокрема Л.Варзацька, М.Вашуленко, С.Караман, М.Пентилюк та ін., наголошують на тому, що основним засобом здійснення комунікативно-діяльнісного підходу в процесі лінгвістичної підготовки майбутніх учителів є опора на текст (знання про стилі, типи, жанри текстів, редагування текстів, їх конструювання, реконструювання тощо), яка забезпечує тісний зв'язок теоретичної підготовки з практичною. Текстоцентричний принцип, який учені відносять до загальнометодичних, передбачає, що : текст є засобом пізнання мови як поліфункційного явища; текст виступає найважливішим засобом долучення до української культури; навчання мови здійснюється на основі тексту як одиниці мови, завдяки якій відбувається пізнання мовних явищ та засобів, формується система мовних понять; текст виступає як мовленнєвий витвір, результат використання системи мови, оскільки на його засадах вивчають мову в дії, засвоюють закономірності функціонування мовних засобів у мовленні; текст - основний засіб оволодіння усною та писемною формами українського мовлення, оволодіння мовленнєвою діяльністю у всіх її видах (читання, говоріння, аудіювання, письмо), він є підґрунтям формування комунікативної компетенції; текст є засобом створення ситуацій, за допомогою яких здійснюється реальне спілкування [2, с. 142].

Метод лінгвістичного аналізу тексту дає можливість з'ясувати комунікативні особливості того чи іншого тексту у відповідності до його жанру, стилю, сфери застосування, нормативності, встановити зв'язок між метою, змістом тексту та його мовним оформленням, спостерігати за функціонування різноманітних мовних одиниць, знаходити помилки та виправляти їх, глибше усвідомлювати структуру мови у взаємозв'язках усіх її компонентів, вдосконалювати власну мовленнєву майстерність, оволодіти такими якостями мовлення, як точність логічність, виразність, доречність, багатство. Для ефективного формування усіх складових

комунікативної компетентності майбутніх учителів, у тому числі й комунікативно-стратегічної, необхідно добирати такий текстовий матеріал, який відображає загальнолюдські моральні цінності, комунікативні ситуації, що потребують обговорення й вирішення.

Цілком очевидно, що така організація роботи з формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів вимагає і відповідного методичного забезпечення, яке відповідає сучасним інноваційним підходам до професійної підготовки.

*В и с н о в к и і п е р с п е к т и в и п о д а л ь ш и х
р о з в і д о к у д а н о м у н а п р я м і.*

Аналіз сучасної вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що проблема розвитку комунікативної компетентності майбутніх педагогів розглядається широко і всебічно. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу в процесі лінгвістичної підготовки майбутніх учителів початкових класів відповідає сучасним освітнім вимогам і безперечно сприяє формуванню комунікативної компетентності та її складової – комунікативно-стратегічної компетентності. При цьому метою, змістом, основним засобом і формою навчання стає активна мовленнєва діяльність студентів.

За сучасних умов, коли відбувається постійний пошук шляхів підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів, змістове наповнення комунікативно-діяльнісного підходу також оновлюється і розширюється за рахунок використання сучасних активних методів навчання, новітніх форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, оновленої системи діагностики і контролю рівня їх професійної підготовки у відповідності до вимог Болонської системи.

Окремого дослідження потребують також інші підходи до формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів (особистісно-прагматичний, системно-синергетичний, технологічний, рефлексивний та ін.).

Література

1. Бадер В. Розвиток зв'язного мовлення школярів // Рідна школа. - 1999. - № 11. - С.60-62.
2. Бакум З.П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: Монографія / Зінаїда Павлівна Бакум. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. - 338 с.
3. Годлевська Д.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах педагогічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Д.М. Годлевська. – К., 2007. – 21 с.
4. Декларація принципів толерантності / Національна комісія України у справах ЮНЕСКО. – К., 1995. – 14 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.
6. Зимульдінова А.С. Розвиток зв'язного мовлення як об'єкт теоретичного аналізу // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності на основі змісту освіти і сучасних педагогічних технологій". - Дрогобич, 2004. - С.15-20.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики [текст] / [Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина, О.В. Овчарук та ін.]; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
8. Леонтьев А.А. Психология общения: Пособие для дополнительного образования / А.А.Леонтьев. -М.: Смысл, 1997. - 365 с.
9. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность /А.А.Леонтьев. - М.: Просвещение, 1969. - 214 с.

10. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность /А.Н.Леонтьев. - М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
11. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения. -М.: Педагогика, 1986.
12. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. - М.: Наука, 1984. -С. 242–271.
13. Черевко В.П. Формування комунікативної компетентності майбутнього менеджера у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 10.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / В.П. Черевко. – К., 2001. – 20 с.
14. Шелехова Г.Т. Сучасні підходи до навчання рідної мови в загальноосвітній середній школі / Г.Т.Шелехова // Українська мова і література в школі. - 1998. - № 1.- С. 2-5.